

SLOVENSKÁ
FILHARMÓNIA

KOMORNÁ
HUDBA

— KH —

12. 05. 2026 | utorok | KH5
Malá sála SF | 19.00

77. KONCERTNÁ SEZÓNA

VARGA QUARTETT WIEN

PAVOL VARGA 1. husle

KATARÍNA VESELSKÁ 2. husle

LOREDANA APETREI viola

LOUKIA LOULAKI violončelo

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791)

Sláčikové kvarteto č. 15 d mol, KV 421

25'

Allegro Moderato

Andante

Menuetto & Trio

Allegretto ma non troppo

Jaroslav Konečný (1977)

Päť kusov pre sláčikové kvarteto

7'

I.

II.

III.

IV.

V.

Piotr Iljič Čajkovskij (1840 – 1893)

Sláčikové kvarteto č. 3 es mol, op.30

38'

Andante sostenuto – Allegro moderato

Allegretto vivo e scherzando

Andante funebre e doloroso, ma con moto

Finale. Allegro non troppo e risoluto

Sláčikové kvarteto, jedna z najreprezentatívnejších foriem komornej hudby. Od svojho vzniku patrí k najnáročnejším disciplínam skladateľského umenia. Štyri samostatné hlasy, každý vedený osobitne, no zároveň v súlade s tými ostatnými. Veľká miera melodickkej, rytmickej, ako i výrazovej slobody je súvťažná s prísnou harmonickou a formovou kvalitou. A to všetko v zaobalení skromnej zvukovosti štvorice sláčikov. Keď sa sláčikové kvarteto formovalo v priebehu 18. storočia ako sa-

mostatná forma, bolo chápané ako rozhovor štyroch galantných ľudí. Tento ideál spoločenskej konverzácie sa preniesol aj do hudobného myslenia. Jednotlivé nástroje medzi sebou komunikujú, dopĺňajú sa, odpovedajú si, polemizujú, opakujú či rozvíjajú spoločnú myšlienku. A práve preto je kvarteto považované za jeden z vrcholov kompozičného talentu. Odhaľuje, do akej miery dokáže skladateľ samostatne viesť hlasy, vytvárať medzi nimi vzťahy a zasadiť ich do štvorhlasnej faktúry, predstavujúcej základ hudobného myslenia vôbec.

Číslo štyri tu nadobúda takmer symbolický význam. Je akýmsi bodom maximálnej autonómie jednotlivých hlasov pri zachovaní ich nevyhnutnej vzájomnej previazanosti. Za „otca“ sláčikového kvarteta je právom považovaný Joseph Haydn, ktorý tejto forme dal nielen umeleckú váhu, ale aj jej základnú štruktúrnu podobu. Vo svojich raných kvartetách ešte vychádzal z preferovanej galantnej homofónie, teda z jasne hierarchizovaného vedenia hlasov s dominantnou melodickou líniou a sprievodnou harmóniou. Postupne však začal jednotlivé hlasy čoraz intenzívnejšie prepájať prostredníctvom kontrapunktu, spôsobom komponovania založenom na samostatnom vedení viacerých rovnocenných melodických línií. Práve spojenie kontrapunktického myslenia s klasicistickou homofónnou zrozumiteľnosťou vytvorilo neopakovateľnú syntézu prísneho a voľného štýlu, typickú pre formu sláčikového kvarteta. Haydn zároveň výrazne prispel k ustáleniu formovej štruktúry kvarteta, úzko spojenej s kodifikáciou sonátového cyklu. Štvorčasťový model – rýchla úvodná časť v sonátovej forme, pomalá druhá, tanečná a živé finále – sa stal základným kompozičným rámcom nielen kvartetovej literatúry, ale aj symfónie, sonáty a ďalších formových pôdorysov.

Sláčikové kvarteto č. 15 d mol, KV 421 je druhým zo slávnej šesťice kvartet, ktoré **Wolfgang Amadeus Mozart** venoval spomínanému Josephovi Haydnovi, a jediné je hudobne situované v molovej tónine. Kompozícia sa spravidla viaže s letom 1783, teda s obdobím, kedy Constanze Mozartová privádzala na svet ich prvé dieťa. Podľa jej neskoršieho svedectva stúpajúce figúry sláčikov v druhej časti korešpondovali s jej pôrodnými výkrikmi. Sú akousi anekdotou, ktorá, hoci ju nemožno overiť, výstižne ilustruje intenzitu expresivity tohto diela. Kvarteto patrí k najzávažnejším Mozartovým komorným opusom a možno ho označiť za jedno z najintenzívnejších kvartetových diel pred Beethovenom. Molovosť nie je len farebným, či výrazovým ozvláštnením. Predstavuje samotnú dramatickú dynamiku diela. V estetike klasicizmu zohráva kontrast medzi molovým a durovým prostredím zásadnú úlohu. Práve napätie medzi „temným“ a „svetlým“ pólom formuje sonátový proces. V pätnástom sláčikovom kvartete je tento protiklad obzvlášť vyhrotený. Durové epizódy, síce plné jasů a hrejivosti, sú neustále pohlcované molovými a tie navracajú výraz opätovne

do tragických kontextov. Prvé *Allegro moderato* je modelovým príkladom takto chápaného dramatizmu. Vyznačuje sa ostrým kontrastom medzi aperiodickou „prozaickou“ hlavnou témou vo východiskovej tónine a úplne periodickou druhou kontrastnou témou. Sonátový proces následne rozvedením smeruje k postupnému pohlteniu optimistickej durovosti, čo sa napokon úplne prejaví v repríze – moduláciou kontrastnej témy do pôvodnej tragickej molovej tóniny. Subtílne *Andante* v paralelnej durovej tónine prináša zdanlivé upokojenie tenzie. Náladou svetlejšie znenie nepôsobí ako bezstarostný kontrast, ale skôr ako krehké intermezzo medzi dvoma dramatickými oblúkmi. *Menuetto (Allegretto)* pokračuje v nastolenej dramatickej, temnej línii. Hlavná, rytmicky výrazná téma pripomínajúca pochod je často charakterizovaná ako „menuet z podsvetia“, drsný a tragický. Kontrastné *Trio* v rovnomennom D dur je síce nápadne ľahké, až akoby „infantilné“ v svojej bezprostrednosti, no práve tým Mozart docielil zvýraznenie neustále prítomnej tragickosti. Záverečné finále *Allegretto ma non troppo – Più allegro*, vyznačujúce sa silne variačným nábojom, je vyvrcholením expresívneho oblúka celého kvarteta. Dramatické vrcholy, synkopické napätie i fragmentarizované návraty témy smerujú k záveru, ktorý sa uzatvára tzv. „picard(skou) terciou“. Mozart ukončuje celé kvarteto pokojnou, durovou klauzulou, znejúcou nie ako bezvýhradné víťazstvo svetla, ale skôr ako trpké, pachuťou presiaknuté zmierenie po zápase.

Cykly miniatúr sú živnou pôdou pre nápaditosť a overenie skladateľských schopností. Každá miniatúra je osobitá, no zároveň je súčasťou väčšieho celku. **Päť skladieb pre sláčikové kvarteto Jaroslava Konečného** spája mimoriadne citlivá práca so zvukovou kvalitou a výrazovou expresivitou. Dielo vzniklo v roku 2010 a istým spôsobom nadväzuje na skoršiu skladbu *Štyri skladby pre sláčikové trio* z roku 1999, pričom vo vzťahu k nej predstavuje výraznejšie rozvinutie kompozičného myslenia, predovšetkým v oblasti rytmickej organizácie. Tá je obohatená o protirytmy, nepravidelné štruktúry a väčšiu vnútornú pohyblivosť, čím je značnejšia dynamická i výrazová komplexnosť. Celý cyklus je vystavaný na úspornom, no mimoriadne účinnom tematickom materiáli, ktorého základ tvorí interval malej sekundy a zmenšenej kvinty. Z nich následne vyrastá celé motivicko-tematické podhubie. Jednotlivé časti sú síce samostatnými zvukovými svetmi, no zároveň na seba organicky nadväzujú a smerujú k finálnemu zjednoteniu materiálu. Motivicko-tematická práca sa zrkadlí aj v samotnom kreovaní sonority. Použitie, najprv v prvých dvoch častiach akoby predstavované hráčske techniky, sa v ďalšom priebehu prelínajú a vytvárajú komplexné spojenie. Jednotlivé časti nenesú slovné tempové označenie, len presne danú pulzáciu, čo ešte viac zdôrazňuje práve rytmický rozmer cyklu.

Prvá časť je založená na nepokojných tremolách, tie vytvárajú zvukové napätie už od samotného začiatku. Napriek tejto zvukovej expresivite je zreteľná aj melodická línia, charakteristická skokovou melódiou spomínaných intervalov malej sekundy a zmenšenej kvinty. Hudobný tok sa rozvíja akoby v klenbovom oblúku. Proces smeruje od hlbokého registra violončela k vysokým polohám prvých huslí, aby sa následne opäť navrátil späť do spodných polôh. Druhá časť pokračuje v nastolenej sonórnej kvalite, no jej charakter je hravejší a pohyblivejší. Dominujú tu pizzicatá a ostináta, po expresívnej zvukovosti ďalší výrazný motivicko-tematický prvok. Práve ostinato, opakujúca sa rytmicko-melodická figúra, funguje ako tmel hudobného diania. Ako stabilný základ, nad ktorým sa vrstvia ďalšie pohybové impulzy a rytmické napätia. Tretia časť je pomyselným vrcholom cyklu. Ostinato je individualizované v jednotlivých hlasoch. Každý nástroj si nesie vlastný rytmicko-melodický model, vstupujúci do vzájomných permutácií a hlasových výmen. Táto časť zároveň prepája dovtedajší pizzicatový charakter s výraznejším melodickým pohybom a vytvára komplexnejšiu polyfonickú textúru. Štvrtá sa opätovne vracia k tremolám, tentoraz však v spojení s ostinatom, čím vzniká osobitý zvukový efekt šumu a pulzujúcej zvukovej masy. Pod vysokými, dlho držanými tónmi prvých a druhých huslí sa melodicky vrstvia viola s violončelom, čím vzniká akýsi princíp *ciaccony* alebo *passacaglie* v obrátenej vertikálnej perspektíve. Oblúčková trojdielna forma s kontrastným stredným dielom sa v závere navracia k pôvodnému materiálu a pripravuje pôdu pre finálne zjednotenie. Záverečná piata časť predstavuje syntézu celého cyklu. Výrazný unisonový motív vytvára prísny, až neústupný pohyb, rozplývajúci sa do groteskného tanečného charakteru. Nasleduje reminiscencia motívov predchádzajúcich častí prešľaknutá materiálom finále. Záverečná kóda prináša spojenie skokových melodických prvkov s tremolovou textúrou, čím dochádza k definitívnemu vypointovaniu celej skladby.

Sláčikové kvarteto č. 3 es mol, op.30 patrí k tým dielam **Piotra Iljiča Čajkovského**, ktoré napriek svojej mimoriadnej umeleckej hodnote zostávajú v tieni jeho najslávnejších opusov. Čajkovského meno si publikum prirodzene spája predovšetkým s baletmi, symfóniami, koncertmi či operami, a komorná hudba je v ďalekom závесе. Jeho tri sláčikové kvartetá sú významným príspevkom v repertoári 19. storočia, hoci – s výnimkou slávneho *Andante cantabile* z prvého kvarteta – zaznievajú na koncertných pódioch pomerne zriedkavo. O to viac si pozornosť zaslúži práve tretí kvartetový opus, dielo hlbokého emocionálneho obsahu a veľkého dramatického oblúka. Napísal ho ako poctu huslistovi Ferdinandovi Laubovi, významnému interpretovi a pedagógovi Moskovského konzervatória a blízkeho priateľa. Laub bol zároveň primárom kvarteta, ktoré premiérovalo

skladateľove prvé dve sláčikové kvartetá. Jeho smrť v roku 1875 citlivého Čajkovského mimoriadne zasiahla. Na kvartete začal pracovať v januári 1876 počas pobytu v Paríži. Po návrate do Moskvy vo februári napísal svojmu bratovi, že všetok svoj čas venuje dokončeniu kvarteta, ktoré je už napísané, no ešte nie úplne zinsťumentované. Pôvodne chcel radiť časti sonátového cyklu v zaužívaných konvenciách, po pomalom, smútočnom *Andante* malo nasledovať tanečné, scherzové *Allegretto*. Dielo otvára rozsiahla pomalá introdukcia *Andante sostenuto*, ktorá svojím rozsahom pôsobí až takmer ako samostatná časť. Už v nej zaznieva pointa celej skladby. Naliehavá, vášnivá melódia prvých huslí, sugestívne vykresľujúca skladateľov žiaľ nad stratou priateľa. Z tejto atmosféry sa postupne rodí prvé *Allegro moderato*. Hlavná téma je rytmicky výrazná a spočiatku zdržanlivá. Postupne však prerastá do silných emocionálnych vzopätí. Kontrastná téma pre zmenu prináša spevnejší, lyrickejší materiál. Záver prvej časti sa nesie v duchu reminiscencií úvodnej introdukcie, čím sa pocit smútku uzatvára do pevného dramatického rámca. Netypicky druhé tanečné *Allegro vivo e scherzando*, predstavuje ľahké, vzdušné intermezzo medzi dvoma monumentálnymi časťami. Je to živé scherzo plné energie, pohybu a jemného hudobného humoru. Kontrastné trio je nasiaknuté bezprostrednou melódiou, až ľudovosťou, síce s tmavším harmonickým zafarbením. Táto časť je akoby krátkym uvoľnením pred návratom k najhlbšiemu emocionálnemu jadru skladby. Tým je tretia časť, *Andante funebre e doloroso ma con moto*, jedno z najpôsobivejších smútočných adagií v celej Čajkovského tvorbe. Už samotný názov prezrádza jej charakter. Smútočný (pohrebný) pochod. Bolestný, no stále napredujúci. Hlavná téma je vystavaná na akordických vzlykoch vytvárajúcich akoby plačlivú atmosféru. Tá neskôr prerastá do pohrebného chorálu mimoriadnej intenzity, podporenej deklamačným charakterom prvých huslí. Kontrastná téma je spevná, uvoľnená, no zároveň veľmi elegická, jej pokoj narúša nepokojné violončelo rytmicky výrazným motívom. V závere, celkom nečakane, hudba na okamih presvetlí temnotu zábleskom nádeje. Na tú následne nadviaže záverečné *Finále Allegro risoluto*. Už od prvých taktov sa skladateľ snaží hudobne vyjadriť obnovenie životnej energie a prekonania skepsy. Je rozhodné, energické a miestami pripomína scherzo. Niekoľko živých, takmer veselých tém sa valí v prudkom tempe vpred, akoby sa hudba vedome snažila rozptýliť tieň smútku. Napriek tomu však táto radosť nepôsobí celkom presvedčivo, skôr vynútené. Pred samotným záverom sa zrazu vynára smútočný pochod tretej časti, chladivo pripomínajúci, že strata zostáva prítomná a trvalá. Život pokračuje, ale inak, ako doteraz. A to je mementom večného údely bytia – pokračovať.

Mária Gavalová

VARGA QUARTETT WIEN

Varga Quartett Wien vznikol v kultúrnom priestore medzi Viedňou a Bratislavou a patrí medzi najvýraznejšie mladé komorné súbory v strednej Európe. Členovia kvarteta absolvovali s vyznamenaním štúdium na prestížnych rakúskych hudobných inštitúciách – Universität für Musik und darstellende Kunst Wien, Musik und Kunst Privatuniversität der Stadt Wien a na Kunstuniversität Graz.

Svoje hudobné majstrovstvo formovali pod vedením osobností ako Herbert Kefer, Othmar Müller (Artis Quartett Wien), Johannes Meissl (Artis Quartett Wien), Reiner Schmidt (Hagen Quartett), Dalibor Karvay či Eszter Haffner. Ich podnety sa výrazne odrážajú v expresívnej a technicky brilantnej hudobnej interpretácii ansámblu, ktorou si získava priazeň publika doma i v zahraničí.

Od svojho založenia kvarteto koncertovalo v Rakúsku, Nemecku, Spojenom kráľovstve, na Slovensku, v Českej republike a v Číne a od roku 2019 je pravidelným hosťom festivalov Konzerte in der Au (Dolné Rakúsko) či Musikalischer Sommer in Ostfriesland (Nemecko).

Od roku 2023 organizuje spolu s klarinetistom Norbertom Amonom festival HerzTakt v Scheffau am Wilden Kaiser (Tírolsko), kde v rámci viacdňového hudobného programu má aj vlastný celovečerný koncert.

V roku 2025 ansámbl získal 1. cenu na medzinárodnej súťaži Virtuoso International Music Awards a taktiež 1. cenu, ako aj zvláštnu cenu na Vienna International Music Competition. Súčasťou ocenenia bol debutový koncert kvarteta v Brahmsovej sále Wiener Musikverein a nahrávanie vlastného CD pre renomované vydavateľstvo Orpheus.

Varga Quartett Wien pravidelne spolupracuje s osobnosťami ako Florian Eggner, Othmar Müller, Herbert Kefer, Stefan Stroissnig, Harriet Krijgh, Marta Sudraba, Mario Hossen, Liliana Kehayova, Christopher Devine, Gregor Urban, Gottfried Boisis a ďalšími. Repertoár kvarteta sa zameriava najmä na diela viedenskej klasiky, ktoré interpretuje s citom, originalitou a precíznou technikou, no zároveň s nadšením uvádza aj skladby neskorších hudobných období až po diela súčasných autorov (Eugen Suchoň, Peter Machajdík, Jaroslav Konečný).

Slovenská filharmónia, Medená 3, 816 01 Bratislava, SR

Pokladnica Slovenskej filharmónie

Reduta, Nám. Eugena Suchoňa 1, Bratislava
otvorená v pracovných dňoch po – pia 12.00 – 18.00
a hodinu pred koncertom v mieste jeho konania
Zmena programu a interpretov vyhradená.

Rezervácie

+421 2 20 47 52 33, +421 2 20 47 52 93
vstupenky@filharmonia.sk
online predaj a rezervácie vstupeniek
www.filharmonia.sk
Predaj vstupeniek na vybrané koncerty aj v sieti Ticketportal

Slovenská filharmónia vyhotovuje obrazové snímky
a zvukové a zvukovo-obrazové záznamy z koncertov
a je oprávnená ich použiť primeraným spôsobom
na umelecké účely.

**NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA**
EUROSISTÉM

HRDÝ PARTNER SF

AUTO | *Prestige*
bigmedia
PREMIUM OUTDOOR

● RÁDIO
● DEVÍN

• tasr •

|| • Hudobný
život

{ OPERA
SLOVAKIA

Klasika
Plus.cz

□ P E R A +

S I T A

Forbes

viva rádio

SME

tyždenník
slovenka

FinReport

CITYLIFE
ČO SA DEJE
V BRATISLAVE A OKOLÍ

THE
SLOVAK SPECTATOR

SLOVAKIA | ONLINE

Slovenská filharmónia je štátna príspevková
organizácia Ministerstva kultúry SR

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Stretneme sa na koncerte